

Ο πλανήτης Ωκεανός

Ενώ η θαλασσογραφία παραπέμπει στη ζωγραφική, η ωκεανογραφία δεν παραπέμπει πουθενά. Στο συγκεκριμένο βιβλίο που κρατώ στα χέρια μου του Γιώργου Θ. Χρόνη με τον τίτλο *Διάπλους* (εκδόσεις Καλειδοσκόπιο, Αθήνα 2014), ο υπότιτλος μας βοηθά να εντοπίσουμε το αντικείμενό της: «Ένα βιωματικό και ιστορικό ταξίδι της ελληνικής ωκεανογραφικής έρευνας».

Στο πρώτο κεφάλαιο «Η επιστήμη της ωκεανογραφίας», υπάρχει για μότο μια φράση του Arthur Clarke: «Πόσο άστοχο είναι να αποκαλούμε τον πλανήτη μας Γη, ενώ είναι εντελώς ξεκάθαρο ότι είναι Ωκεανός». Στο υποκεφάλαιο «Ο πλανήτης Ωκεανός» ο συγγραφέας μας δίνει μερικές απαραίτητες πληροφορίες: «Το σύνολο των ωκεανών και των θαλασσών καλύπτει το 70,8% της επιφάνειας της Γης (380 εκατ. τετρ. χλμ.) και αντιστοιχεί σε έναν όγκο νερού μεγέθους 1 δισ. και 370 εκατ. κυβ. χλμ.

(δηλαδή στο 97% του νερού του πλανήτη). [...] Υπάρχει διάκριση μεταξύ των ωκεανών και των θαλασσών. Εκτός από το υπόβαθρο, βασαλτικό στους μεν, γρανιτικό συνηθέστερα στις δε, οι θάλασσες είναι υπολειμματικές ενότητες των ωκεανών. [...] Παράδειγμα η Μεσόγειος: πριν από περίπου 20 εκατ. χρόνια αποκόπηκε από τον Ατλαντικό, για να γίνει τελικά μια κλειστή λιμνοθάλασσα, με το στενό του Γιβραλτάρ κλειστό. [...] Οι υψηλές θερμοκρασίες μαζί με τη μεγάλη εξάτμιση, λόγω της μη ανανέωσης με νερά από τον Ατλαντικό, «δημιούργησαν σταδιακά ένα περιβάλλον με υψηλές τιμές αλατότητας, με όλα τα συνεπακόλουθα: θνησιμότητα θαλάσσιων οργανισμών, οργανογενή ιζήματα, αναγωγικά περιβάλλοντα κ.τ.λ.».

Σ' αυτή τη δική μας Μεσόγειο λοιπόν είναι επικεντρωμένο το βιβλίο και «βιωματικό» καθώς είναι, με περιορισμένη στο έπακρο την επιστημονική ορολογία, μας αφηγείται την περιπέτεια του αφηγητή που επί 35 συναπτά χρόνια αγωνίζεται, πλαισιωμένος από μια ομάδα «ταγμένων»

σαν τον ίδιο συναδέλφων του, να ταρρακουνήσει το τέλμα της ελληνικής ωκεανογραφικής έρευνας μέσα από τον λαβύρινθο του γραφειοκρατικού Μινώταυρου. Και το πετυχαίνει. Το 2010 η μικρή Ελλάδα έφτασε να είναι πρωτοπόρα στην ωκεανογραφική έρευνα, απέχοντας ελάχιστα από την ηγέτιδα Γαλλία, με τα δικά της βαθυσκάφη, τελευταίας τεχνολογίας, και με ένα πολυπληθές πλέον, άριστα εκπαιδευμένο νεότερο επιστημονικό προσωπικό.

Εκεί πάνω λοιπόν έρχεται η κρίση και – ευτυχώς για τον ίδιο – ένα χρόνο αργότερα η συνταξιοδότησή του. Και τότε, για πρώτη φορά στη ζωή του, ο Γιώργος Χρόνης πιάνει μολύβι και χαρτί και θέλει να ιστορήσει μια συναρπαστική περιπέτεια. Αν και πρωτάρης της αφήγησης, τα καταφέρνει τέλεια. Το βιβλίο διαβάζεται σαν μια μαγική κατάδυση στον άγνωστο για όλους μας κόσμο του βυθού, όχι της θάλασσας, αλλά των ανθρώπων που προσπαθούν να την εξερευνήσουν. Βέβαια, από το 1982 και μετά το πρόβλημα της υφαλοκρηπίδας, που πρέπει να χαρτογραφηθεί πόντο-πόντο, γίνεται πρωταρχικό. Ως την κρίση στις 3 Μαρτίου του 1987, έντεκα χρόνια μετά το «βυθίσιατε το “Χόρα”» του Ανδρέα Παπανδρέου, όπου ο ίδιος, ως πρωθυπουργός πια, «εξαέρωσε» –λεκτικά– το «Σισμίκ».

Εκείνο όμως που αποκομίζει ο αναγνώστης του *Διάπλους* είναι ότι αν δεν υπάρχει πολιτική βούληση τίποτα δεν μπορεί να προχωρήσει. Και δύο τέτοιοι πολιτικοί συμπαραστάθηκαν στο ΕΛΚΕΘΕ (Ελληνικό Κέντρο Θαλασσιών Ερευνών), που ξεκίνησε ως ΙΩΚΕ (Ινστιτούτο Ωκεανογραφικών και Αλιευτικών Ερευνών). Ο πρώτος στην αρχή, ο δεύτερος στο τέλος. Πρόκειται για τον Νίκο Χριστοδουλάκη ως Γεν. Γραμματέα τότε του Υπουργείου Έρευνας και Τεχνολογίας και τον Δ. Σιούφα ως υπουργό Ανάπτυξης λίγα χρόνια μετά. Είναι συγκινητικά τα περιστατικά που τους αφορούν στο βιβλίο, όπου ο πρώτος από μια αδιάφορη στην αρχή στάση

σιγά-σιγά παθιάζεται με το project και ο δεύτερος που μπαίνει στο trip χωρίς αναστολές.

Έτσι η Ελλάδα εκσυγχρονίζει ένα παλαιότερο ωκεανογραφικό βαθυσκάφος κι αποκτά ένα ολοκαίνουργιο, το «Θέτις», που ελπίζω να μην ρημάξει κι αυτό σαν τα Ολυμπιακά έργα (εκείνα πριν, αυτό λόγω κρίσης). Επιπλέον, η Κρήτη απέκτησε «το μεγαλύτερο ενυδρείο της χώρας και ένα από τα διάσημα στη Μεσόγειο, τον “Θαλασσοκόσμο”, προϋπολογισμού 10 εκατ. ευρώ, με συμμετοχή 75% της ΕΕΤΑ (European Free Trade Association) και 25% του ελληνικού Δημοσίου. Η υπέρβαση που καταγράφηκε στο τέλος του έργου ήταν μόνο 4.000 ευρώ, δηλαδή σχεδόν μηδενική. Ίσως και να μπορούσε να πάρει βραβείο Γκίνες, σαν το μοναδικό ελληνικό δημόσιο έργο αξίας εκατομμυρίων ευρώ με υπέρβαση κάτω του 1%».

Προλογίζοντας το Ημερολόγιο 2006 του ΕΛΚΕΘΕ ο Γιώργος Χρόνης, μεταξύ άλλων, γράφει: «Όταν υπάρχει όραμα και πάθος, γεννιέται κάτι καλό. Όταν προστεθεί το κέφι για δουλειά και η πείρα, τότε το καλό γίνεται καλύτερο». Γι' αυτό και όταν το Ινστιτούτο Ωκεανογραφίας αξιολογήθηκε το 2005 από επιτροπή διεθνών κριτών, η επιτροπή επεσήμανε τη «ραγδαία εξέλιξη του από το 1980 μέχρι σήμερα, την πρωτοπόρο θέση του σε εθνικό αλλά και ευρωπαϊκό επίπεδο» και εξέφρασε «τον εντυπωσιασμό της από τη δυναμική και τη διεπιστημονικότητα της ωκεανογραφικής έρευνας κατά την τελευταία πενταετία».

Άραγε με τις «θαλασσογραφίες» των πολιτικών, τα «θαλασσοδάμναια» και το «θαλάσσομα» γενικότερα της τελευταίας πενταετίας, άραγε λέω η ωκεανογραφία να γλίτωσε τα «οργανογενή ιζήματα, τη θνησιμότητα των θαλάσσιων οργανισμών κ.τ.λ.» καθώς, κατά τη μυθολογία, ο θεός Ωκεανός ήταν γιος του Ουρανού και της Γαίας και όχι «υπολειμματική ενότητα» όπως η Μεσόγειος με φραγή εισερχομένων κλήσεων στο Γιβραλτάρ; ■